

Oświadczenie IAJ w sprawie proponowanych poprawek do Konstytucji Republiki Włoskiej

Na dorocznym posiedzeniu w Baku w Azerbejdżanie Rada Centralna Międzynarodowego Stowarzyszenia Sędziów (IAJ) została poinformowana przez swoją Grupę Regionalną, Europejskie Stowarzyszenie Sędziów (EAJ) i jego członka, Associazione Nazionale dei Magistrati (ANM), o proponowanych zmianach w Konstytucji Republiki Włoskiej. Po dokładnym przeanalizowaniu i omówieniu proponowanych zmian, które są nadal przedmiotem procesu legislacyjnego, IAJ popiera oświadczenia EAJ z 26.4.2024 r. i 9.5.2025 r. (załączone do niniejszego oświadczenia) i podziela wyrażone w nich obawy dotyczące tych propozycji. Analiza istniejących ram konstytucyjnych i prawnych z planowanymi zmianami wyraźnie pokazuje, że zmiany te niekorzystnie zakłócą równowagę sił między państwem a sądownictwem, a tym samym osłabią ochronę obywateli zapewnianą przez niezależne i bezstronne procedury i decyzje sądowe. Demontaż ważnych elementów systemu, który chroni praworządność i obywateli Włoch przed nadużyciami władzy, jest krokiem wstecz.

Jest oczywiste, że proponowane reformy mają na celu osłabienie pozycji sądownictwa i otwarcie drzwi dla możliwych wpływów spoza sądownictwa.

W szczególności:

- zastąpienie Najwyższej Rady Sądownictwa – *Consiglio Superiore della Magistratura* (CSM) – która jest wspólnym organem dla wszystkich sędziów i prokuratorów, dwiema radami, jedną dla sędziów i jedną dla prokuratorów, a także dalsze ograniczenie możliwości przenoszenia się z jednego zawodu do drugiego, jest sprzeczne z koncepcją, że obrona niezawisłości jest lepiej chroniona we wspólnym organie i przez porównywalne kariery (niezależnie od różnych ról, jakie mają do odegrania sędziowie i prokuratorzy). System wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych może być skuteczny tylko wtedy, gdy zarówno sędziowie, jak i prokuratorzy są chronieni przed wpływami zewnętrznymi. Po drugiej wojnie

światowej naród włoski uznał CSM za najlepszy sposób ochrony Włoch przed faszyzmem i od tego czasu system ten udowodnił swoją skuteczność w walce z przestępczością zorganizowaną (np. mafią) i korupcją (np. *manipulite*);

- pozbawienie rad proponowanych w miejsce CSM jakiegokolwiek jurysdykcji w sprawach dyscyplinarnych, na rzecz organu dyscyplinarnego, co do którego nie ma wymogu, aby ich większość była sędziami, a ponadto wykluczenie możliwości jakiegokolwiek środka odwoławczego w drodze skargi do Sądu Kasacyjnego, ewidentnie stwarza kilka możliwości wywierania niewłaściwego wpływu lub presji;
- dziwna i bezprecedensowa propozycja porzucenia ugruntowanej zasady, zgodnie z którą sędziowie-członkowie Rady Sądownictwa powinni być wybierani przez innych sędziów lub prokuratorów, na rzecz składu wybieranego losowo, nie tylko jest wyraźnie sprzeczna ze standardami europejskimi, ale ujawnia reformę jako próbę zmniejszenia wagi sądownictwa w równowadze konstytucyjnych uprawnień. Zadanie ochrony filarów niezależnego sądownictwa zostanie w ten sposób powierzone sędziom, którym może brakować niezbędnego doświadczenia lub którzy mogą nie chcieć pełnić funkcji członków rady, a w szczególności, którzy mogą nie cieszyć się zaufaniem swoich kolegów.

W związku z tym IAJ apeluje do czcigodnych członków włoskiego Senatu, do których należy teraz ostateczna decyzja legislacyjna, zanim ustawa zostanie poddana pod referendum, o odmowę zatwierdzenia proponowanych reform, które nie tylko nie poprawią włoskiego wymiaru sprawiedliwości, ale wręcz utrudnią niezależność sądownictwa, negatywnie zakłócą równowagę sił niezbędną w demokracji rządzonej zasadą praworządności i zaszkodzą międzynarodowej reputacji, którą włoskie sądownictwo zyskało w przeszłości.

IAJ i jego stowarzyszenia członkowskie w 93 krajach na całym świecie będą w każdym razie wspierać włoskich sędziów i prokuratorów w ich działaniach w obronie niezależnego sądownictwa we Włoszech, starając się przekonać zainteresowane strony, informując opinię publiczną i wykorzystując swoje relacje z Organizacją Narodów Zjednoczonych i regionalnymi organami praw człowieka w celu podniesienia ich świadomości.

Baku, 15.10.2025 r.